

List za korist delav-kega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETARCA

Entered a second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-ki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku. Ako (309) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteka naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 308.

Chicago, Ill., 5. avgusta (August) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

Strajkarji v Michiganu na potu do zmage.

Rudarji v bakrenem okrožju se dobro držijo. — Vse vesti o nemirih od strani štrajkarjev so zlagane. — Slovenski rudarji se sprva slabo obnesli, a se že kesajo. — Veliki shodi in obhodi.

ČEMU JE BILO TREBA VOJAKOV?

Med tem ko kapitalistični listi prinašajo bolj ali manj "krvave storije" — katere deloma pogrevajo tudi nekateri slovenski listi — o štrajku rudarjev v bakrenem okrožju severnega Michigana, nam poročajo sodrugi z lica mesta, ki se sami v boju, čisto druge vesti. Iz tega je sklepati, da brzojavke, ki jih razpošilja časopisju "United Press", vsebujejo 90 proc. laži in da se na iste ni čisto nič zanesti. Tukaj sledi izvirna poročila štrajkarjev samih, ki slikajo položaj tako, kakor obstoji v resnici:

Slovenski šerifi.

Calumet, Mich., 28. jul. — Cenjeno uredništvo delavskega lista "Proletarce"! — Znamo vam je, že da smo tukajšnji rudarji organizirani pri št. 2033 W. F. of M. splošno zastavkali dne 23. julija. Solosno — izven nekaterih slovenskih in kozoženkarških (Cousinjack) strahopetcev, ki so prvi dan boja pokazali, da najrajši služijo kapitalizmu. Naše zbirališče je pri enem glavnih rudnikov C. and H., kjer se zbiramo vsak dan in od tam skupno odkorakamo od rudnika do rudnika in pazimo na slovesne izkorenžkarške "skebe" — katerih sicer ni dosti — da ne bi šli nazaj delati in nam kruh pulit iz ust. Kompanija je prve dni povsod nabirala količkarje ali pomožne šerife (deputy sheriffs); dobila jih je nekaj tudi med Slovenci. Imena teh izdajcev se sedaj zamolčimo. (Na dan z imeni: Ured.) Drugi dan stavke smo se zbrali pri dotičnem rudniku in ravnotak se je zbralo tudi precejšnje število količkarjev, kompanijskih hlapecev ki so stali kot lipci govori s količki v rokah in z zvezdami na prsih. Nabrlo se jih je okrog 200 in tedaj šele jim je zrasel greben. Nekoličkar se zakadi med nas, mirno stoječe štrajkarje in drugi za njim. Ko vidimo, da res vrag šalo jemlje, da šerifi vžigujejo količke nad nas, smo bili naenkrat vsi ene misli. Mirno jih obkolimo, poberemo jim količke iz rok, potrgamo zvezde iz prs — "kertajh"! jih obrnemo in poženemo domov. Da ste jih videli, kako so tekli ti "junaki": zbežali so naravnost domov. Nato smo šli od rudnika do rudnika. Povsod je bilo kakih 15 do 20 količkarjev. Najprvo jih vprašamo, kakaj so proti nam, proti svojim bratom, ki se borijo tudi za njih, da dobe večji kosček kruha. Dalje smo jih vprašali, kaj vendar stražijo, ko ne delamo nobene škodo niti je nečemo delati, pač pa zahtevamo, kar nam gre. Potem jim rečemo mirno in dostojno, naj količke vržejo proč in stopijo v naše vrste ter se z nami vred borijo za svoje pravice. Ako pa nočejo biti z nami — smo rekli — naj saj pustijo pri miru štrajkarje. Nekaj se jih je dalo pregovoriti in osramočeni so jo pobrali domov. Večina se je pa protivila in naredili smo z njimi, kakor z drugimi ponorec — pogнали smo jih domov. Pustili smo pri rudnikih le par starih čuvajev radi ognja.

Ko je družba uvidela, da nas ne more opletati s količkarji, je napela vse sile in lagala gubernerja, da potrebuje vojaštvo. Kompaniji je pomagal tudi — seveda — šerif Cruse, kateremu smo mi delavci preskrbeli visoki stolec. 25. julija je prišlo semkaj nekaj čez sto vojakov.

Bratje, delavci, ne obupajte! Nič se ne plašite oboroženih kapitalističnih hlapečev. Naj le strajžijo kompanijsko posestvo, bodo vsaj videli, da ga ni stavkarji ne mislimo niti ne maramo poškodovati. Obnašajmo se mirno in dostojno, kakor smo se do sedaj in nič se nam ni treba bati. Zaposniti se si pa dobro tiste izdajce, ki so takoj prvi dan šli proti nam! Zaposniti se naše protivnike. Med temi je tudi naš "delavski" Glasnik. Le shranite št. 30 tega lista s člankom na prvi strani, v katerem zavija, laže in straši slovenske delavce. Ne podpirajte več takih listov, ki se najrajši senčijo v milosti naših tiranov — dajte jim slovo. — Slovenski in hrvatski delavci drugod, ne hodite sedaj v bakreni okrožje Calumeta za delom. Kajti mi smo zdaj v boju za naše in vaše pravice. Pazite na delavsko časopisje — Proletarce, Glasilo, Glas Svobode in Nar. Vestnik — ker edini ti bodo poročali resnico o našem boju.

Ko je bil ta moj dopis že končan, sem zvedel, da je na Centennial zgorela neka mesnica in da se ta požar podtika štrajkarjem. Seveda, mi bomo sedaj vsega krivi. Niti malo ne dvomim, da ne bi lastnik tiste mesnice sam zažgal — zakaj pa ne? Zavarovan je dobro in sedaj, ko je stavka, je lahko zvrtni krivdo na kogar si budi. Navada je že, da ob vsakem štrajku naši protivniki in kapitalisti uganjajo zločine, ki jih potem zvrnejo na štrajkarje, samo da imajo povod za razdor organizacije.

Več stavkarjev.

Vse mirno. — Velikanski obhod štrajkarjev.

Calumet Mich., 29. jul. — Tukajšnji kapitalistični listi — med katere spada tudi "Glasnik" — na vse mogoče načine lažejo o nas in blatijo štrajk. Tukaj je do sedaj vse mirno; nobenih bojov še ni bilo izvzemši male praske, ki je nastala drugi dan med rudarji in količkarji, kakor sem že poročal. Calumet and Hecla Co. je takoj drugi dan najela okrog 200 deputijev, med katerimi je bilo največ Slovencev in "Cousinjackov". Danes pa teh deputijev ni več videti. Nekaj jih je, ki so spoznali, da so se vsedli družbi na limanice; obžalovali so svojo zmotno in se pridružili v naše vrste. Drugi so vsled sramote pobegnili iz Calumeta in par se jih še skriva doma za pečjo.

Štrajkarji se dobro držijo. Nič se ne dela razen par kurjačev in starih čuvajev, ki so pri rudnikih radi ognja. Glavne rudnike Calumet and Hecla družbe straži vojaštvo z nasajenimi bajoneti. Začeli so stražiti šele 28. julija zvečer in ne pustijo nikogar blizu rudnikov, da bi stal na miru. Hodimo pa lahko naokrog in z besedo zagovarjamo naše pravice. Vsakdo se čudi, čemu je bilo treba vojakov! Aretiran se ni bil nihče in tudi ni nobenega povoda za aretacije.

V nedeljo, 27. jul. smo imeli štrajkarji velikansko paradjo iz Red Jacketa na Laurium. Korakalo nas je do deset tisoč mož. Nikdar še ni Calumet videl toliko ljudstva skupaj in še nikdar, odkar stoji Calumet, ni bilo take parade. Nosili smo okrog 40 zveznih zastav in veliko število raznih demonstrativnih napisov. Največji med temi se je glasil: "We asked

for bread but Jimmy gave us a lead!" ("Zahtevamo kruha, toda Jimmy nam je dal sveinca!") Jimmy je naš dični šerif. V paradji sta bili dve godbi in z nami so korakale tudi žene in otroci. Ko smo šli mimo stare pošte proti knjižnici, so nam delali špalir — vojaki — pešci in konjeniki z nasajenimi bajoneti — pripravljeni za "job"! Po paradji je bil shod v Palestra dvorani na Lauriumu. Govori so bili v petih jezikih.

Hrvatje so prvi — Slovenci pa najzadnji!

Kakor sem že poročal se slovenski rudarji jako zanikrno obnašajo. Mogoče se že spametujejo, če bo boj trajal dalj časa. Veliko jih je, ki nočejo k nam. Hrvatje so prvi, ki so najbolj vneti za stavko in za njimi so Finci.

Upam, da se Slovenci premislijo in pristopijo v unija vsi, tako da bo vse organizirano, razen starčkov in par Cousinjackov. Slovenski trgovci, ki žive od žuljev naša rok, so bili v začetku proti nam; sedaj pa že po našem simpatizirajo z nami. Takaj skoraj že vsakdo trdi, da bomo zmagali — in zmagati moramo.

Kako se zabavajo vojaki.

Calumet, Mich., 30. jul. — Calumet and Hecla je danes zastražila z vojniki tudi Red shaft Jacket in bližnji okolici. V bližini tega rova so hiše, v katerih stanujejo bossje. V teh hišah so se zdaj nastanili skebje, nekaj Švedov in nekaj Italijanov. Veliki stroj se sicer še ne obrača, vendar so pa že večeraj zakurili in iz dimnika se vali dim. Sesalke tudi že delajo v varstvu bajonetov.

Včeraj sta dva rudniška kapitana prinesla iz Sellitzovega saluna zaboj steklenic s pivom k shaftu in steklenico rakije. Vojaki so se posteno napili in potem zabavljali in počenjali najgrše nedostojnosti. Puškine patrone (Sarfarije) ležijo po cestah in po trati, koder se valjajo pijani vojaki, ki so prišli semkaj na Calumet največje lenobo past. Otroci pobirajo patrone in igrajo se z njimi tudi že dekleta. Šerif Cruse in vsa kapitalistična banda je lahko ponosna na svoje oborožene hlapece. Brez posledice ta družal gotovo ne pojde od tukaj in mislim, da čez kakih devet mesecev se bo calumetska uladina precej — pomnožila.

Slovenski businessmen so bili sprva proti nam. Pozneje, ko so videli, da smo vseeno zaprli okrog petdeset jam, so nam pokazali prijazno lice; a sedaj, ko vidijo, da ima družba vojaštvo okoli rudnikov, so pa spet spremenili barvo in potegnili s kapitalisti. S tem seveda ne mislim vseh. Vendar pa še niso ustavili kredita in tudi saluni še niso zaprti, kakor so v Keweenaw County. Rev. Luka Klopčič, slovenski župnik, je v nedeljo priporočal v cerkvi, naj se slovenski rudarji držijo bolj "nazaj". Ravnotako je pisal tudi "Glasnik" zadnji teden. To so naši prijatelji!

ŠTRAJKAR.

Kadar se vzbudi speči velikan... Nek drugi slovenski štrajkar niše sledilce:

"Sedaj se vidijo vsak dan samo nepregledne parade štrajkarjev in navzlic temu, da vlada po vsej Copper County vzoren red in mir — smelo trdim, da lepšega miru še nismo imeli — so poslali med nas vojake, pa ne samo vojake s puškicami, temveč — pomislite — tudi kanonirji so tukaj. Človek bi mislil, da je prišel na sam Balkan, ko vidi toliko vojaščin. Na Mohawk jih je prišlo nekod po ovinkih in kravjih stezah — po cesti ni dosti videti te golazni — okoli 500. Ne vem, čemu toliko vojaštva sem prihajala, ko pa še noben človek ni bil aretiran

v celem bakrenem okrožju niti ni nihče naredil za en sam cent akode. Ali ima strah tako velike oči!

Ako bo šlo tako naprej, da se bodo delavci mirno vedli in odvezli vojakom vsak povod za krvolitje in če odkod ne dobijo štrajkolomcev, tedaj upamo, da ne bomo dolgo štrajkali. Finančno stojimo prilično dobro — za podpora še nihče ne vpraša — in ljudje so vsi kot en mož za štrajk, dokler družbe ne privolijo v naše zahteve, ki so: priznanje unije, kar je glavno, potem minimalna plača \$3. Vsak pameten človek mora priznati, da te zahteve niso pretrpane. Ampak to je, čó sedaj se ni smelo tukaj ničesar zahtevati — samo prositi smo smeli. Prosim in zahtevati sta pa dve veliki stvari in do danes še nismo mogli našim zatiralcem zabiti v glave, da bi ni mogli nekaj od njih zahtevati in zato so na nas namerili kanone... Ali to nas ne plaši."

Tako piše rojak štrajkar, kateri je do danes mirno trpel z drugimi vred in prenašal vse krivice, toda končno se je zdramil iz spanja in zdramilo se jih je na tisoče drugih. Da, da — kadar vstaja speči velikan — delavce — takrat ima strah velike oči...

18 tisoč organiziranih. — Ni skebov.

Dodgeville, Mich., 29. ju. — Brat urednik "Proletarce"! Sporočam, da vlada pri nas velika stavka. Kapitalistične novine veliko lažejo, ko pišejo o nemirih in pobojih. Slišal sem, da je bilo nekaj majhnih prask med policaji in delavci v Calumetu, toda brez posebnih posledic. Pri nas smo deputije poslali mirnim potom domov. Sedaj imamo milico tukaj, ki pazi na jame, a ne na štrajkarje, kakor pišejo umazani listi v N. Y. Mi se borimo za osemurni delavnik, boljšo plačo, priznanje unije in sploh za boljše delavske razmere. Organiziranih nas je okoli 18 tisoč, torej velika večina. Vstrajati hočemo do zadnjega: ne bomo se podali. Delavce po drugih državah pa prosimo, da nam pomagajo s tem, da naj ne gredo sem dokler ne bo štrajk končan. Kadar bo boj končan, bomo že sporočili v naših delavskih listih. Tukaj sedaj se ni skebov in med štrajkarji vlada najlepša sloga. Valentin Krač.

TRUST BAKRA SE TRDO VRATNO UPIRA.

Calumet, Mich., 1. avg. — (United Press.) — Danes so šli prvi štrajkolomci pod zemljo v nekatero rove Calumet and Hecla družbe. Štrajkarji, katerih je bilo mnogo zbranih okrog shaftov, so skusali odvrniti štrajkolomce, toda mlilčarji so prve razgnali. S sesalkami so pričeli zopet delati v C. & H. konglomeratnih rovih, Mohawku, Hancocku, Ahmecku in na Centennial. Družbe so importirale iz New Yorka petdeset dektivov, ki naj bi nadzorovali delo. Brigadir, general Abbey, poveljnik vojaških čet, je sporočil Calumet & Hecla družbi, da lahko zopet odpre svoje jame. Zadnja je baje izjavila, da ne bo dovajala skebov, češ da lahko dobi (!) veliko število svojih prejšnjih delavcev nazaj na delo. Nekil uradnik omenjene družbe je rekel, da unije ne pripoznajo pod nobeno ceno, da bo prej trava rasla po calumetskih ulicah, preden se podajo. Na drugi strani izjavlja pa unija W. F. of M., da štrajka ne bo konce, dokler družbe ne pripoznajo unije.

Podpredsednik Mahoney, kateri vodi štrajk, je zadnje dni konferiral z gubernermem Ferrisom v Lansingu. Zahteval je v imenu štrajkarjev, da naj gubernerski izposlušuje konferenco z rudniškimi magnati glede pogojev in drugič, da na noben način ne sme vojaštvo pomagati družbam operirati

rudnike s skebi. Guverner je pri volji posredovati v prid sprave, ali on hoče, da se konferenca vrši v Lansingu, kamor naj delavci in lastniki bakra pošljejo svoje zastopnike. Družbe so voljne dovoliti v konferenco, ampak nočejo zborovati z zastopniki unije, pač pa le z udarji.

Calumet & Hecla družba se pripravljala, da izposlušuje "injunction" ali sodno prepoved, ki bo zabranila štrajkarjem vtikati se v neunijske delavce. Nasprotno hoče tudi Western Federation of Miners vzeti "injunction" proti mlilčarjem, da ne bodo aretovali štrajkarjev. Šerif Cruse se je zagrozil, da v zadnjem slučaju mora gubernerski razglasiti vojno stanje.

Delnice bakrenih družb so pale v skupni vrednosti do šest milijonov dolarjev od kar traja štrajk.

Calumet, Mich., 1. avg. — Danes so mlilčarji aretirali sedem štrajkarjev, katere dolžijo, da so se grozili (!) rudniškim bossom.

Kapitalistične laži.

Kapitalistični listi lažejo o štrajku v bakrenem okrožju na sledeči način:

"Štrajkarji so izgubili vse veselje do stavke. Vsak dan zapuščajo trumoma štrajkarški okoliš z namenom, da si poiščejo dela drugje. Pretepi in napadi na neunijske može se ponavljajo vsak dan. Unijski uradniki so konferirali z generalom Abbeyem in ga prosili odpuščanja (ta je lepa!) za krvave izgrede in obljubili, da tega ne bo več v bodoče. Na štrajku so še samo tujezemci, med katerimi je največ "Avstrijev nizke vrste" (low grade Austrians), ki se obnašajo najbolj divje. (To evetko je prinesel "Chicago American." Lep poklon, kaj!) Sedaj je znano (sure!), da v zvezi W. F. of M. na tihem dela neka bogata rudarska družba na Zapadu, katera bi rada uničila svoje tekmece v bakrenem okrožju itd."

Toliko, da spoznate, s kakšnimi "novicami" nasičujejo kapitalistični časopisje nezavedno delavstvo po Ameriki, tisto delavstvo, ki se veruje kapitalistom in podpira take škandalozne emje.

ŠTRAJK JE ZE SKORAJ DOBLJEN.

(Poroča Frank Sava.) Calumet, Mich., 2. avg. — Mno- go vesti o tukajšnjem štrajku in kapitalističnih in v raznih "neodvisnih" listih je zlaganih od prve do zadnje črke. Tako mirnega štrajka pri tako veliki masi — ki je šele pred kratkim organizirana — menda še ni bilo nikdar in nikjer v Ameriki. Štrajk je že skoraj dobljen. Seveda nihče ne more reči, kako dolgo bo še trajal; morda samo še en teden ali pa tudi več mesecev. Delavci se zadržijo čudovito lepo; niti enega skeba ni med njimi. Vojaki nimajo nobenega posla in nihče se ne zmeni za nje. Unija ne potrebuje nobenih novih organizatorjev, ker še eksekutiva iste nima nobenega posla. 99 odstotkov vseh štrajkarjev je že v uniji.

Včeraj (petek, 1. avg.) smo imeli veliki shod, na katerem sem jaz govoril in več drugih govornikov. O tem poročam pozneje. Pozdrav.

MATI JONES PRIDE V CALUMET.

Indianapolis, Ind., 1. avg. — John P. White, predsednik United States Mine Workers of America, je dovolil materi Jones, znani socialistični agitatorici, da gre v bakreni okrožje navduševat tamošnje rudarje, da vztrajajo v svojem boju za svoje pravice. Mother Jones je stalna organizatorica pri U. M. W. of A. in po zadnjem velikem štrajku v West Virginiji je zaslovela po celem svetu. Mati Jones, katero nazivljejo premogari

"angelj rudarjev in premogarjev" in katero ljubijo in spoštujejo kot punčico svojega očesa, odpotuje takej v bakreni okrožje, kjer bo s svojo veliko energijo in z izbornim darom govorništvu nedvomno pomogla do vsehov v velikem boju 18.000 rudarjev proti magnatom bakra.

"GLASNIK" SEDAJ TUDI SIMPATIZIRA.

Calumet, Mich., 2. avg. — Tukajšnji lokalni slovenski list "Glasnik", kateri je v zadnji številki nastopil zelo sumljivo proti štrajkarjem, svareč jih, da "naj bodo previdni" (kar si lahko vsak po svoje razlaga), je včeraj objavil dolg članek, v katerem izraža svoje "simpatije" do rudarjev. Radovedni smo, dali je to "naše stališče", ki ga objavlja Gl., osebno stališče urednika samega, ali je tudi stališče lastnikov lista, ki so večinoma zagrizeni nasprotniki unijskega gibanja in našega boja v obče. Ako je le stališče urednikovo, potem vemo, kako dolgo bo to stališče držalo in kaj ga čaka zato, da se je vendar enkrat osmelil povedati nekaj resnice. Torej: bomo videli. Štrajkar.

Op. ured. — Omenjeni list, poročev v isti številki, da "na Calumetu sedaj kar mrgoli časninarskih poročevalcev, ki pa zajemljejo svoja poročila bolj iz virov Calumeta & Hecla Co. in da ima tudi "Proletarce" svojega poročevalca v osebi G. Sava." Pa ne, da bi gospodje pri "Gl." mislili, da tudi sodr. Sava zajemlje svoja poročila iz virov Calumet & Hecla! Tako nekako se vsaj dotična notica glasi.

STAVKARSKA.

Rudeča zastava v roki, v obeh pa plamen žari. Kri polje po žilah ognjena, ko v boj proletarce hiti. Kje trombe so, bojni, piščalke?! Ni videti pušk ne topov. Moralno ni vaše orožje. To v službi je krutih vragov!

Molče stopa četa za četo ponosno dvigaje glavo. Koraki so trdi in smeli; junaki — po mestu gredo. Tirani, kje vaši so hlapeci? Pijavke, kje vaša je moč? Kako, da se uprlo je ljudstvo ki sužnjilo vam je nekoč?!

Poglejte na četo ponosno, ki mimo vas stopa molče! Spoznate oblike te smelet! Čemu se lasje vam ježe?

Da to so obrazi poznani, tam — žuljave sužnjev roke. Tlačani so se prebudili in hočejo biti ljudje! Ne kličite več policajev, biričev, vojakov in psov! Vse skupaj vam nič ne pomaga; zastoj bo ves divji vaš lov.

Proletarci! Bude se iz spanja, solnce jim vzhaja novo! Odnehati nočejo preje, dokler — zmage ne bo!

Rudeča zastava v roki, v obeh pa plamen žari! Kri polje po žilah ognjena — v boj — proletarce hiti. Škof.

SODRUGI!

Vsak socialist bo moral naročiti "PROLETARCA", kajti list živi samo od svojih naročnikov. Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA", kajti to je prva naloga naše stranke. Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA", ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu, ter ga povzdigniti v dnevnik. Delavci na krov! JAKO VAŽNO VPRAŠANJE? "Ali sem že poslal zaostalo naročnino za "Proletarce"? Še ne!